

Advies voor het Nationaal Hervormingsprogramma 2020 van België

- Dit advies werd voorbereid door de werkgroep strategieën
- Goedgekeurd door de AV van de FRDO via schriftelijke procedure (zie bijlage 1)
- De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands

---

1. Context

- [a] Het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) maakt deel uit van het "Europees semester", een cyclus van coördinatie van het economisch en begrotingsbeleid in de EU. Het NHP geeft de maatregelen weer die de betrokken lidstaat genomen heeft als reactie op de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Raad en als invulling van de doelstellingen van de Europese strategie 2020.
- Het NHP van ons land wordt opgesteld in coördinatie tussen de federale regering en de regeringen van de gewesten en de gemeenschappen. Hiervoor bestaat een politiek begeleidingscomité en een overlegcomité dat de verschillende overheden samenbrengt. De redactie gebeurt door een redactiecomité onder leiding van de Kanselarij van de Eerste Minister. In dit redactiecomité zijn de FOD Financiën, het Federaal Planbureau (i.s.m. de FOD Economie), de FOD Sociale Zekerheid, de FOD Werkgelegenheid en de gewesten en gemeenschappen vertegenwoordigd.
- [b] Voor de opmaak van het NHP is er ook een consultatie van de sociale partners en het middenveld. Zowel de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Nationale Arbeidsraad als de FRDO wordt elk jaar gevraagd het redactiecomité te adviseren bij de opmaak van het programma. Deze inbreng wordt als bijlage aan het NHP gepubliceerd. Zo kreeg de FRDO per brief van 29 januari 2020 van de Eerste minister de vraag voor een inbreng voor het NHP 2020 van ons land. Het advies van de FRDO wordt gevraagd tegen 8 maart 2020. Het NHP 2020 zelf wordt eind april aan de Europese Commissie overgemaakt.
- [c] Ter voorbereiding van zijn advies organiseerde de FRDO in zijn werkgroep Strategieën een hoorzitting op 17 februari 2020. Veerle Nuyts, European Semester Officer voor ons land, lichtte de nieuwe aanpak van de EU inzake het Europees Semester toe. Deze aanpak is gestoeld op gewijzigde prioriteiten inzake groei, zoals vastgelegd in de "Jaarlijkse strategie voor duurzame groei 2020" en andere documenten¹. "De EU wil tot een nieuw groeimodel komen waarin er rekening mee gehouden wordt dat onze natuurlijke hulpbronnen eindig zijn en waarin wordt gezorgd voor werkgelegenheid en blijvende welvaart voor de toekomst. Een duurzame groeistrategie moet van Europa het eerste klimaatneutrale en hulpbronnenefficiënte continent ter wereld maken dat klaar is voor het digitale tijdperk, zonder in te boeten aan sociale rechtvaardigheid."
- [d] Deze Green Deal "maakt integraal deel uit van de strategie van deze Commissie om de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Agenda 2030 van de Verenigde Naties en de andere prioriteiten van de politieke beleidslijnen van voorzitter Von der Leyen te verwezenlijken. In het kader van de Green Deal zal de Commissie het proces van macro-economische coördinatie in het kader van het Europees semester bijstellen om de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties te integreren, duurzaamheid en het welzijn van burgers bij het economisch beleid

---

¹ COM(2019)650 van 17.12.2019. Zie ook COM(2019)640 van 11.12.2019 (De Europese Green Deal), COM(2020)14 van 14.1.2020 (Een sterk sociaal Europa voor rechtvaardige transities) en COM (2020)55 van 5.2.2020 (Evaluatie van de economische governance)

centraal te stellen en ervoor te zorgen dat bij het ontwikkelen en uitvoeren van EU-beleid de duurzameontwikkelingsdoelstellingen vooropstaan.”²

Concreet betekent dit dat het Europees Semester voortaan deze SDG zal integreren door de vooruitgang inzake deze doelstellingen op te volgen, de inspanningen terzake van de lidstaten te coördineren en beleidsmaatregelen aan te bevelen op het vlak van structurele hervormingen, investeringen en fiscaal beleid. De Nationale Hervormingsprogramma’s van de lidstaten zullen met deze nieuwe aanpak rekening moeten houden.

- [e] Welke gevolgen dit reeds heeft voor het NHP 2020 van België, werd tijdens de hoorzitting toegelicht door Pierre Vanheuverzwijn van de Kanselarij. Ons land zal de SDG in zijn NHP 2020 integreren door een bijkomende kolom voor de SDG op te nemen in de rapporteringstabel, door een link te leggen met de SDG in de verschillende secties (ook waar het gaat om investeringen) en door een pagina op te nemen over de *governance* van de SDG in ons land. De heer Vanheuverzwijn stelde dat deze aanpassingen relatief beperkt blijven, maar het gaat om een overgangsjaar: in het NHP van volgend jaar kunnen de SDG ruimer aan bod komen, zeker indien de Europese Commissie aanbevelingen in die zin zou formuleren.

2. Inbreng van de FRDO voor het Nationaal Hervormingsprogramma 2020

- [1] De FRDO vindt het belangrijk om als stakeholderorganisatie een inbreng te formuleren voor het NHP. De raad wijst er evenwel op dat de termijn om deze inbreng vorm te geven (5 weken) zeer beperkt is, en vraagt om bij de opmaak van het volgende NHP de timing te herbekijken. Het moet mogelijk zijn de raad vroeger in het proces te betrekken, bijvoorbeeld op basis van een draft of de krachtlijnen ervan, zodat er meer tijd is om een advies op te stellen.
- [2] De FRDO is als raad duurzame ontwikkeling verheugd met de nieuwe oriëntatie van het Europese Semester, die erop neerkomt dat duurzaamheid een centrale plaats toebedeeld krijgt in deze beleidscyclus van de Unie en zijn lidstaten. De FRDO heeft in de adviezen van de voorbije jaren over het NHP immers steeds gevraagd het beleid te situeren “in een kader van duurzame ontwikkeling, om vanuit die invalshoek te kunnen komen tot een integratie van diverse beleidsdomeinen (economie, sociale zaken, fiscaliteit, onderwijs, energie, begroting, mobiliteit, klimaat...)”³.
- [3] De FRDO begrijpt dat het NHP 2020 een overgangsrapport is, dat het potentieel van de SDG nog niet ten volle kan benutten. Toch meent de raad dat het NHP 2020 verder zou kunnen gaan dan de geplande korte beschrijving van de *governance* op het vlak van de SDG in België. De FRDO vraagt deze formele pagina aan te vullen met een inhoudelijke en beleidsmatige stand van zaken van duurzame ontwikkeling in ons land, waarvoor onder meer geput kan worden uit het federaal rapport duurzame ontwikkeling 2019 (dat aan de hand van 51 opvolgingsindicatoren evalueert hoe het met de realisatie van de SDG in ons land gesteld is⁴), uit de adviezen van de CRB en de NAR over de indicatoren duurzame ontwikkeling⁵ en uit het “country report Belgium 2020” dd 26 februari 2020 van de Commissie⁶ dat in bijlage E een beoordeling bevat van de realisatie van de SDG in ons land op

---

² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0005.02/DOC_1&format=PDF § 7

³ Briefadvies over het NHP 2019 (15 maart 2019)

⁴ Zie <https://www.frdo-cfdd.be/nl/publicaties/advices/advies-over-het-federaal-rapport-inzake-duurzame-ontwikkeling-2019>

⁵ <https://www.ccecrb.fgov.be/p/nl/731/crb-en-nar-spreken-zich-uit-over-de-duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen-van-de-vn>

⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-belgium_en.pdf

basis van de Eurostat-indicatoren.⁷ Op die manier kan men inschatten in welke domeinen ons land al dan niet goed scoort in de uitvoering van de SDG, en gepaste beleidsmaatregelen nemen om tot een coherente implementatie van de SDG te komen.

- [4] Verder vraagt de FRDO het beleid in de verschillende secties van het NHP daadwerkelijk af te toetsen aan de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling als geheel, en zich niet te beperken tot een loutere vermelding van het SDG-nummer waaraan een actie of maatregel kan verbonden worden. De SDG staan immers niet op zich, maar zijn onderling verbonden. Daarom dient elke sectie van het NHP2020 idealiter niet alleen te vermelden waar een maatregel past in een doelstelling, maar ook waar deze een negatieve impact kan hebben op andere doelstellingen en welke afwegingen hierbij gemaakt zijn, of waar synergieën mogelijk zijn met andere doelstellingen. Het federaal rapport voor duurzame ontwikkeling 2017 wees in die zin reeds op de onderlinge verbanden tussen de SDG voor drie thema's: armoede en inkomensongelijkheid, energie en klimaat en vervoer. Op die manier vormen de SDG een instrument voor de horizontale beleidsintegratie die essentieel is om tot een duurzame ontwikkeling te komen.
- [5] Naast een horizontale beleidsintegratie (tussen domeinen) bepleit de FRDO in zijn adviezen ook een daadwerkelijke verticale beleidsintegratie (tussen beleidsniveaus). De voorbije jaren heeft de raad bij herhaling vastgesteld dat deze verticale integratie in ons land problematisch is, en dat dit weegt op de performantie van het beleid op diverse vlakken. In dit licht heeft de FRDO zich voorstander getoond van een aantal interfederale of nationale initiatieven, zoals de nationale strategie duurzame ontwikkeling (NSDO), het Nationaal Energie Klimaat Plan 2030⁸, het intra-Belgisch Platform Circulaire Economie, een interfederaal pact voor de luchtkwaliteit, een interfederale strategische visie inzake mobiliteit en een nationaal transversaal platform voor de transitie naar een duurzaam voedingssysteem⁹. Ook het vermelde "country report Belgium 2020" wijst er op dat "*The fragmentation of policy action is not offset by effective coordination, seeking out synergies, which makes the business environment more complex.*"¹⁰ Dit probleem stelt zich ook op begrotingsvlak: "*Budgetary coordination is not sufficiently effective yet, as the 2013 cooperation agreement has not been fully implemented*"¹¹
- [6] De FRDO betreurt dat interfederale initiatieven vaak niet van de grond komen, te weinig ondersteund worden, te beperkt blijven qua ambitie of te weinig blijf geven van een geïntegreerde systemische visie. Zo komt het eind vorig jaar goedgekeurde Nationaal Energie Klimaat Plan 2030 geenszins tegemoet aan de aanbevelingen die de FRDO samen met zes andere adviesraden ervoor formuleerde¹². Hetzelfde geldt voor de nationale strategie duurzame ontwikkeling (NSDO) als instrument voor de uitvoering van de 2030 agenda in België. De NSDO die in mei 2017 werd aangenomen, is een weinig ambitieuze kadertekst waarin te weinig rekening is gehouden met de vraag van negen adviesraden (waaronder de FRDO)¹³ aan de verschillende overheden om de werkzaamheden rond hun respectievelijke strategieën duurzame ontwikkeling (inclusief de klimaatstrategieën) zoveel mogelijk op elkaar afstemmen (methodologie, timing, monitoring, indicatoren...) zodat maximaal efficiënt kan worden gewerkt voor de NSDO, de EU-strategie voor het halen van de 2030 ASD en het VN-proces. Ondertussen is dit NSDO-proces, dat een richtinggevend en coördinerend kader zou moeten vormen voor de actieplannen van de verschillende entiteiten, zelfs helemaal stilgevallen binnen de

---

⁷ De vermelding van deze potentiële informatiebronnen hier, betekent niet dat de FRDO akkoord gaat met alle erin vermelde indicatoren of met alle besluiten die eruit getrokken worden.

⁸ <https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2018a06n.pdf>

⁹ <https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2018a06n.pdf>

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-belgium_en.pdf p 62

¹¹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-belgium_en.pdf p 22

¹² <https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2019a03n.pdf>

¹³ <https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2016a07n.pdf>

Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling (IMCDO). De FRDO roept de overheden op hun verantwoordelijkheid te nemen om dit proces te heractiveren – zo zou het nuttig zijn dat de IMCDO de integratie van de SDG in het Europese Semester en het NHP opvolgt

- [7] In dezelfde lijn betreft de FRDO dat ook het NHP als nationaal mechanisme in vele opzichten niet meer inhoudt *“dan een inventaris van wat op de verschillende beleidsniveaus gebeurt”*¹⁴ en vraagt de raad dat het NHP 2020 om tegemoet te komen aan de aanbevelingen van de Commissie, in diverse domeinen meer aandacht zou schenken aan mogelijke initiatieven om te komen tot een coöperatief federalisme, met *“een betere, elkaar versterkende samenwerking tussen beleidsniveaus”*.¹⁵

De SDG kunnen hiervoor een hefboom vormen, op basis van een analyse van mogelijke tekortkomingen en “missing links” in de bestaande samenwerking tussen de beleidsniveaus die een geïntegreerde uitvoering van de SDG kunnen bemoeilijken. Deze analyse zou dan moeten leiden tot bijkomende of vernieuwde afspraken tussen de beleidsniveaus om tegemoet te komen aan de EU-aanbevelingen en doelstellingen. In zijn recente country report voor ons land (3.4.4) wijst de Commissie immers op tekortkomingen in het beleid door een gebrekkige coördinatie van beleidsniveaus in diverse domeinen als publieke investeringen, gezondheid, digitalisering, arbeidsmarkt, klimaatbeleid, mobiliteit en vergroening van de fiscaliteit.

Volgens studies waarop de Europese Commissie zich baseert, zou onder bepaalde assumpties een effectief klimaatbeleid onder meer op de arbeidsmarkt een positieve impact kunnen hebben: *“The employment impact of the Paris Climate Agreement is positive and among the highest in the EU. A study that investigates employment impacts in the EU of the policies necessary to meet the 2°C limit by 2050 shows a 1% increase in employment in Belgium or an additional 60,000 jobs as compared to the baseline scenario (European Commission, 2019d).”*¹⁶

- [8] Wat de fiscaliteit betreft, stelt de Commissie *“In budgetary terms, Belgium is among the countries that could benefit the most from introducing an ambitious carbon and energy taxation.”*¹⁷ De uitdaging zal erin bestaan, op EU zowel als nationaal niveau, dit prijssignaal – ook voor niet-ETS sectoren- in het kader van de koolstoftransitie (waarbij externe kosten in grotere mate geïnternaliseerd worden) op zo’n manier na een impactanalyse concreet gestalte te geven dat het de competitiviteit van onze economie niet schaadt maar juist versterkt, en dat rekening gehouden wordt met een mogelijke impact op kwetsbare consumenten en werknemers.

In de Green Deal van de Commissie is daarvoor een “just transition fund” voorzien, *“designed to ensure that the transition towards EU climate neutrality is fair by helping the most affected regions in Belgium to address the social and economic consequences.”*¹⁸ Gezien de EU de stap naar klimaatneutraliteit ook op andere manieren financieel zal begeleiden, onder meer via de Europese Investeringsbank, is de FRDO van mening dat het NHP2020 melding dient te maken van mogelijke initiatieven van ons land waarbij Europese fondsen gemobiliseerd kunnen worden om de koolstoftransitie sociaal rechtvaardig door te voeren.

- [9] In dit verband wijst de raad, wat het luik “investeringen” van het NHP betreft, ook op de noodzaak financiële stromen te heroriënteren naar de financiering van de koolstoftransitie. De raad heeft het afgelopen jaar veel aandacht besteed aan deze materie, en daarover een reeks voorstellen geformuleerd in zijn advies *“over het nationaal pact voor strategische investeringen en de financiering van de transitie naar een koolstofvrije economie”*¹⁹. Daarbij komen onder meer de Europese begrotingsregels aan bod die momenteel investeringen in de koolstoftransitie kunnen bemoeilijken (punt 1.2). De Europese Commissie zelf heeft daarover in een recente mededeling

¹⁴ http://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2014a02n_0.pdf

¹⁵ https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2018a11n_0.pdf

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-belgium_en.pdf p 66

¹⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-belgium_en.pdf p 70

¹⁸ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-belgium_en.pdf p 7

¹⁹ <https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2018a07n.pdf>

opnieuw het debat geopend²⁰. De FRDO meent dat ons land hierop aansluitend zijn standpunt terzake moet herformuleren en dit in het NHP 2020 verduidelijken. In die context vraagt de raad in het NHP ook te specificeren hoe het Nationaal pact voor strategische investeringen effectief gerealiseerd zal worden: anderhalf jaar na de lancering ervan is nog niet duidelijk hoe de geïdentificeerde investeringsbehoeften concreet ingevuld zullen raken.

- [10] Voor de transitie kunnen innovatieve economische modellen zoals de circulaire economie en de deeleconomie een grote opportuniteit vormen. De transitie naar een circulaire economie maakt deel uit van de Europese Green Deal, en op 10 maart 2020 zal de Commissie zijn nieuwe actieplan voor een circulaire economie voorstellen, dat een beleid voor duurzame producten zal omvatten. Het is belangrijk deze transitie ook in ons land te stimuleren. De FRDO publiceerde hiertoe recent enkele aanbevelingen in een gezamenlijk advies met de CRB²¹. De raden vragen onder meer dat actie wordt ondernomen om de overheidsopdrachten meer circulair te maken, en dat fiscaliteit als hefboom wordt bestudeerd voor de circulaire economie.

---

²⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/com_2020_55_en.pdf

²¹ <https://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2020a03n.pdf>

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

- De voorzitter en twee ondervoorzitters:
François-Xavier DE DONNEA, Mathieu VERJANS, Mathias BIENSTMAN

- de 3 vertegenwoordiger van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
Arnaud COLLIGNON (IEW), Laurien SPRUYT (BBL), Stéphanie D'HAENENS (IEB)

- de 3 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
Thierry KESTELOOT (Oxfam Solidarité), Wiske JULT (11.11.11), Veronique RIGOT (CNCD)

- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
Hadrien VANOVERBEKE (CGSLB), Nilüfer POLAT (CGSLB), François SANA (CSC),
Christophe QUINTARD (FGTB)

- de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
Françoise VAN TIGGELEN (FEB/ DETIC), Piet VANDEN ABEELE (UNIZO), Diane SCHOONHOVEN (Boerenbond), Ineke DE BISSCHOP (VBO), Vanessa BIEBEL (FEB), Ann NACHTERGAELE (UCM/ FEVIA)

- de 2 vertegenwoordigers van de jeugdorganisaties
Flore DE PAUW (Vlaamse Jeugdraad), Herlinde BAEYENS (Vlaamse Jeugdraad)

Totaal: 21 van de 24 stemgerechtigde leden

Bijlage 2

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

Vorbereidende werkgroepvergaderingen vonden plaats op 17 februari en 4 maart 2020.

Bijlage 3

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter en ondervoorzitter

- Brent BLEYS (UGent)
- Ilse LOOTS (Uantwerpen)

Stemgerechtigde leden FRDO en hun vertegenwoordigers

- Aarnout ECKER (VBO)
- Sebastiaan MARIEN (VBO)
- Billy-Ray MURAILLE (AB-REOC)
- Maggi POPPE (NLtalige Vrouwenraad)
- François SANA (CSC)
- Jacques de GERLACHE (Greenfacts)

Uitgenodigde experts en leden administratie

- Veerle NUYTS (EC)
- Pierre VANHEUVERZWIJN (Kanselarij)
- Marie COLLARD (SPF Economie)
- Matthijs VANMARCKE (FIDO)

Secretariaat FRDO

- Marc DEPOORTERE
- Koen MOERMAN